Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

[I]NFELICI HYDROPIS SACCATI CVRATIONE

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

[G]VVILHELMO HEINRICO

[D]VCE SAXONIÆ JVLIACI CLIVIÆ MONTIVM ANGARIÆ VVESTPHALIÆ ETC.

SVB PRÆSIDIO

[I]O. HADRIANI SLEVOGTII

M. D. ET P. P.

[P]RÆCEPTORIS ET PROMOTORIS SVI VENERANDI

PRO LICENTIA

[D]OCTORIS GRADVM SVMMOSQVE IN ARTE [M]EDICA HONORES ET PRIVILEGIA MORE MAJORVM RITE CAPESSENDI

PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

[JO]ANNES SEBASTIANVS STEVBE

KALTENNORTHEMIO - HENNEBERGICVS

IN AVDITORIO MEDICO

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

AD D. XIX APRILIS M DCC XXI.

JENÆ LITERIS NISIANIS

EXCVDEBAT JO. VOLCKMAR MARGGRAF.

VIRO

SVMME REVERENDO ATQVE EXCELLENTISSIMO

MICHAELI ZÜLICHIO

SACRO SANCTÆ THEOLOGIÆ DOCTORI CONSILIARI
SAXO - ISNACENSI ECCLESIASTICO ET CONSISTORIA
ECCLESIÆ JENENSIS PASTORI PRIMARIO ET DIOECESIO
SVPERINTENDENTI; SPECTATISSIMO

VT ET

VIRO

MAXIME REVERENDO ATQVE EXCELLENTISSIMO

JO. ABRAHAMO KROMAYE

PRESBYTERO ECCLESIÆ ORDRVFFIENSIS SVPREMO
EIVSDEM DIOECESIOS SVPERINTENDENTI ET CON
SISTORII ASSESSORI GRAVISSIMO

PATRONIS SVMMA ANIMI OBSERVANTIA
COLENDIS

INAVGVRALEM HANC DISSERTATIONEM

HVMILLIME OFFERT

JO. SEBAST. STEVBE.

PROOEMIVM.

DUm in eo eram, ut dissertationi inaugurali, de INFELICI HYDROPIS SACCATI CVRATIONE, finem imponerem, praeter opinionem, a Patrono in Ephemerid. Germ. Centur. VII & VIII, observatio XVII D. D. Samuelis Steurlini, mihi legenda offerebatur, in qua vir celeberrimus eundem casum, sed minus recte sibi communicatum, descripsit. Cum autem nonnullas circumstantias aliter comparatas sciam, nemo mihi, arcto sanguinis vinculo beatæ defunctae nexo, vertet vitio, si prooemii loco benevolum Lectorem de iis, quae de tristi istius fato sinistre relata deprehendi, ingenue monuero. Neque enim, ut sectionem anxie aegrota desideraret, eam nisus aliquis naturae, excrementa per os evacuandi, sed dolores potius dorsi fere intolerabiles, & per multas horas subinde protracti, impellebant. Saccus enim compresserat vasa & viscera adjacentia, & in latere, spectante putredinem minabatur. Neque etiam convulsiones, aut horrendi vomitus vulnus, post elapsam aquam, sero compressum, sed lipothymiae potius & syncoptici sudores continuo excipiebant. Nulla quo-

que facci cum diaphragmate connexio videbatur. Cor vero non magis flaccidum, aut cruore destitutum apparebat, quam in illis, qui praesente systole moriuntur, esse solet. Judicium de αὐτοχειρία, beatae imputata, justo durius videtur: cum excusari magis, imo laudari debeat, quod, pharmacis hactenus denegatum auxilium, a Chirurgo desideraverit. Nequaquam autem periculum, ex tali operatione metuendum, ipsi jure potest objici, quod artis medicae experti minime erat exploratum, &, tantopere a Chirurgo laudatum, neutiquam repudiandum videbatur. Hujus igitur & Medici, ad operationem invitati, officium fuisset, dubii remedii usum vel plane non svadere, vel majori cum prudentia istud administrare. Fecit certe misera, quod potuit, pietatisque fundamentis probe imbutum animum in aegerrimi corporis custodia omnino retinuit, probe conscia, haud jubente Deo, ex hac vita non esse emigrandum. Mihi interea, historiam hanc, speciminis inauguralis loco, in praesentia ventilaturo, incumbit, fontem veritatis atque sapientiae devotis precibus implorare, ut, quae in medium proferentur, in sui sanctissimi nominis gloriam, proximique & meum emolumentum cedant.

CASUS.

Virgo sanguineo cholerica, corporis habitu laudabili praedita, & ab otio quidem aliena, attamen diaetae negligentior, anno aetatis XVIII, praevia alvi segnitie, iliacis passionibus, & post has aliquamdiu dolente mammarum tumore corripiebatur.

Qui-

Quibus vix ſuperatis, menſes ſolito parcius fluebant, & tandem, iunctis vomitibus iteratis, lumborumque & abdominis torminibus, plane emanebant, ut a Medico, aliisque, non ſine ſummo aegrotantis, nil mali ſibi conſciae, animi cruciatu & perpetua indignatione, gravida haberetur. Cum autem altero demum anno inferior venter intumeſcere inciperet, aegraque atrocibus ſubinde doloribus afficeretur, ab eodem Medico, errorem ſuum agnoſcente, inter hydropicas referebatur, eique varia medicamenta purgantia, ſudorifera, diuretica &c. ſed ſine levamine propinabantur. Durabant haec per decennium, ut aegra equidem ſaepisſime affligeretur, neque tamen inde notabiliter debilitaretur, reſpiratione enim & voce libera, integroque appetitu pollens, colore faciei florido gaudebat, nec lecto decumbere cogebatur, aut quod aliis hydropicis accidere ſolet, inferiores ſuperioresque corporis partes emaciatas habebat. Ut a Medicis, quid porro agendum eſſet, dubiis exiſtentibus, prognoſtico relinqueretur: usque dum Chirurgus, dives promisſis, ſed plus juſto ſuae arti & paracentheſi, infido iſti aſcitae remedio, tribuens, opem pleno ore promitteret, &, aegra quidem diuturni morbi, totque fruſtra uſurpatorum medicamentorum pertaeſa, annuente, Patre autem, praxios medicae bene gnaro, contradicente, in praeſentia Medici, in latere ſiniſtro, prae altero eminente, integumenta cum muſculis, per expanſionem admodum extenuata, promte pertunderet, largumque laticis effluxum promitteret. Cum autem praeter guttas aliquot ſanguinis, ex vulnere nihil prodiret, & temerarius empiricus, rubore ſuffuſus, inſtru-

 mento

mento ſuo exploratorio obſtaculum in cavitate abdominis molle, aſt renitens tamen, offenderet, hoc quoque, quamvis, quid vulneraturus eſſet, prorſus neſciret, deſperata audacia incitatus, ſauciabat, & cum limpidam aquam inde proſilire cerneret, glorioſe triumphans, quaſi re optime geſta, ultra XXVIII libras effluere permittebat; tam egregio cum effectu, ut miſera, una cum aqua diu geſtata, nunc autem uno actu imprudenter emiſſa, viribus prorſus ſpoliata, quarta poſt apertionem ventris hora, inter continua animi deliquia, ne fortisſimis quidem cordialibus pharmacis cohibenda, fatis cederet. In cadavere occurrebat ſaccus membraneus, ex duplici tunica, multa vaſa ſanguifera complectente, conſtructus, in fundo aliquot adhuc libras humoris continens, lieni & ſiniſtro reni, dextrum magnitudine multum ſuperanti, firmiter annexus, & communia cum illis vaſa habens. Reliqua viſcera ſine manifeſto vitio obſervabantur, uterus in anguſtam molem contractus erat.

RESOLVTIO.

§ I.

Dum virginem hydrope laboraſſe dicimus, eam iſti vitioſae conformationis ſpeciei, quam tumorem praeternaturalem vocant, ſubjectam fuiſſe indicamus, qua abdomen a ſeroſo liquore, in iſtud, ex uno vel pluribus male affectis viſceribus, confluente, inſigniter & cum gravibus ſymptomatibus, vitaeque utplurimum periculo diſtenditur.

§ II.

§ II. Vocatur hic infimi ventris affectus *hydrops* κατ᾽ ἐξοχὴν sumsitque, verbis Caelii Aureliani, lib. 3 morb. chron. c. 8, p. 467, *ab accidenti nomen, siquidem aquosus humor hanc passionem necessario comitatur.* Quamvis enim aliae quoque corporis regiones, caput nimirum, pectus, umbilicus & scrotum, nec non intus contenta viscera, hepar, lien, renes, uterus, testes, ipsaque porosa carnis glandularum & integumentorum, in trunco & artubus substantia, subinde a serosa colluvie intumescant, eiusmodi tamen inundationes non aeque absolute hydropes salutantur: sed vel cum adjuncto aegrotae partis nomine, per unicum vocabulum compositum *hydrocephali*, *hydrompbali*; vel per plura simplicia, *hydropis pectoris*, *scroti*, *pulmonis*, *hepatis*, *lienis*, *uteri* efferuntur; vel etiam per peculiares terminos, exemplo λευκῦ φλέγματος, *anasarcae*, *oedematis* & *hydroceles* exprimuntur, & singula vel seorsim extare possunt, vel una earum alteraque species junguntur, ideoque abdominis aliae tumorem modo antecedunt, modo comitantur, modo sequuntur, ut raro asciticum videas, cui non etiam crura, aut scrotum & genitalia, pectusque tumeant.

§ III. Cum nomen morbi graecum sit, a nonnullis istud ex duabus vocibus ὕδωρ aqua, & ὤψ oculus, visus, coaluisse creditur, quod visui aquae abundantia occurrat, & proinde Germanis die Wassersucht dicatur. Sed similior vero evadit etymologia, si illa quatuor & quinque syllabarum vocabula, ὑδρώπισιν, ὑδρωπίασιν, aut ὑδρωπισίαν, Galeno & aliis Græcis, ipsique Plinio familiaria, a properante lingua ita contracta fuisse fingimus,

mus, ut disſyllabum *hydrops* inde emerſerit, cujus ſynonyma cum ὕδωρ & ὕδερον, teſte Foeſio quondam fuerint, illi a Caelio Aureliano, l. c. p. 468 reprobantur, qui ὕδερον ex renibus, hydropem autem ex duritie jecoris generari dixerunt. Num autem Celſus, lib. 2, de Med. c. 7, p. 59, per *aquam inter cutem, quam ubi pedes tument, & longae dejectiones ſunt, aut dolor in imo ventre & coxis eſt*, inſtare ſcribit, ejusque notas, periculi abſentiam ſignificantes, longa ſerie, l. c. c. 8, p. 68 recitat, hydropem quemlibet & ſpecialiter ὕδερον ἀσκίτην, ad quem noſter affectus referendus eſt, intelligat, ideoque, ut nonnemini placet, graecum hoc nomen convenienter Latinis aqua intercus reddatur, merito dubium videtus, cum lib. 3, c. 21, p. 160, data opera de *hydropicis* agens, manifeſto diſcrimine hos affectus ſejungat, & quos aqua inter cutem male habet, niſi illis primis diebus ſuccurritur, in ὕδρωπα incidere doceat.

§ IV. Plura ſynonyma, quando a Paracelſo obſcure *ros humidus, reſolutus liquor, undemia* &c. vocatur, clarius autem a Poeta, Quinto Sereno Samonico & Helmontio, *error languorque lymphaticus* ſalutatur, in praeſentia non excutimus; verbo tantum innuentes, hydropis vocabulum aequivocum eſſe, &, praeter receptam hujus morbi ſignificationem, modo Hippocrati lib. 2, de morb. t. 16, § 10, *ichorem* ex naſo & auribus, poſt lipyriam ſalutariter fluentem denotare; modo lib. 4, t. 1, § 7, & t. 25, § 34, *quaternionem* corporis humorum, qui ipſi φλέγμα, αἷμα, χολὴ καὶ ὕδρωψ audiunt, complere: modo t. 9, § 1, *humorem ſuperfluum*, quem ſplenem ad ſe trahere Cous finxit, & in aliis morbis pariter,

riter, ac in nostro casu continentem causam constituit, indicare; modo de ipso aegro, quem ὑδρωπιῶντα, Latini *hydropicum* vocant, praedicari: per admodum coactam homonymiam autem *Diabetem* huc trahi, & *hydropem ad matulam*, Apollonioque Memphitae *hydropem cum fluore* salutari.

§ V. Cur nostrae virginis affectum *hydropem saccatum* appellaverimus, ex peculiari statu interanearum, post mortem demum deprehenso, patet. Quamvis enim is quoque abdominis tumor, qui a serosa humiditate, peritonaeo inclusa, ortum ducit, & Græcis *ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ, ab utre*, ἀσκίτης & ἀσκίτης ὕδερος *hydrops utricularis*, & vulgatissima consvetudine, absolute *ascites* vocatus, etiam Latine, *saccatus* dici queat; in praesente tamen casu inprimis sacci mentio facienda est, quia latex in receptaculum membranaceum, a peritonaeo distinctum, succedente tempore confluxit, & hoc modo vicina viscera illæsa reliquit; quæ ille, in aliis asciticis libere circa ea natans, sæpe contaminare, & tantum non semper omentum corrumpere solet.

§ VI. Generis loco positus est *tumor*; id quod negant, qui cum B. Christ. Jo. Langio, Oper. part. 3, disp. 25, hydropem potius *morbum in situ* vocare volunt, quod in interno hydrope capitis & pectoris nullus tumor conspiciatur; & interdum ascitica deprehendantur cadavera, in quibus, dum viverent, propter obesitatem, nil tale augurari licuerat. Verum hi a nobis quoad ordinem proponendi saltem recedunt; dum materiae peccantis, ceu continentis causæ, vitium in situ pro effectu ejus & morbo, inde oriente ponunt. Latex enim extra

circu-

circulum maſſae ſanguineae evagans, quando ſibi obviam, & expanſioni aptam *cavitatem*, abdomen v. g. ſcrotum, uterum; aut *viſcus poroſum*, lienem, pancreas, renes occupat, ſitum equidem naturalem mutaſſe dicendus eſt; ſed per taliſmodi mutationem, nondum morbum, quem hydropem vocabimus, efficit; donec, aucta indies mole, haec ſua diverſoria ſecundum tres dimenſiones amplificaverit; & naturalem eorum conformationem in morboſam converterit. Quod ſi vero idem in loco, extenſioni minus idoneo, cranio nempe & thorace adultorum colligitur, ibique non ſemper viſui occurrentem tumorem excitare valet, id non cauſae agenti, ſed ineptitudini ſubjecti patientis adſcribendum, & ſic actus primus pro ſecundo habendus eſt: cum etiam haſce regiones in objectis diſpoſitis intumeſcere poſſe, experientia teſtetur.

§ VII. Quod enim in *junioribus* individuis capita in monſtroſum, & vix credibilem tumorem ſubinde ab aqua diſtendantur, ipſe celeberrimus Langius conceſſit, & hiſtoriis, ex Hildano petitis, confirmavit, quibus in praeſentia, chartae parcentes, unicam tantum *hydrocephali infantilis*, a D. Praeſide nobis ſuppeditatam, adjiciemus. In puello biennio catarrho, ut referebatur, ſuffocante interemto, caput tactui molle & fungoſum erat, & naturalem magnitudinem bis ſuperabat, oculi, extra orbitas protuberantes, aliquamdiu ante mortem viſu caruerant, ſuturae oſſium capitis longe a ſe invicem diſtabant, earumque integumenta cum dura matre arcte cohaerebant. His remotis occurrebat globus qui, tenui tunica incluſus, per cujus internam ſuperficiem

ficiem ſubſtantia alba, mollis, adipi liqueſcenti quodam-modo ſimilis, & telae araneai in modum expenſa, diſperſa videbatur, quae, ſimulac aquae limpidiſſimae minimum librae tres emiſſae erant, in ſcipſam abibat, &, non ſine admiratione adſtantium, conſiſtentiam mollis cerebri, quale infantibus eſſe ſolet, acquirebat.

§ VIII. Per hoc, & ſimilia exempla, ſitus non modo humidi morbifici mutatus, ſed ſimul quoque ab eo productus tumor cerebri ſatis conſpicuus redditus eſt: qui in adultis, ubi firmitas oſſium obſtat, non ſemper manifeſtus fit, & tantummodo in palpebris, ſuperciliis, cuteque piloſa, ab aqua diſtentis, ſe exerit, caputque ſubinde totum grandius reddit, ſæpius autem nullum in externis ſignum, intus latentis hydrocephali, præbere ſolet, ut ex actionibus animalibus læſis Medicus eundem hariolari cogatur. Utrumque hiſtoriæ, a Piſone notatæ declarabunt; quorum una virginem, XXII annorum, Obſ. 1, de Seroſa coll. ſect. 2, part. 2, p. 4, ſub titulo hydrocephali deſcriptam, concernit, quam, cum inſignem palpebrarum & frontis, cutisque capitis tumorum, a fluctuante ſub ea humore dependentem, exhiberet, de ipſius cerebri quidem ſtatu Autor, cum ægra adhuc in vivis eſſet, accurate judicare nequibat: inde tamen per ſuturas laticem ad exteriora penetraſſe ſuſpicabatur. In altera proponit Juvenem, ſect. 4, c. 2, p 294, in cujus capite etſi nullus tumor appareret, cum tamen intra cranium limpida aqua meningem, atque cerebellum impprægnaviſſet, principiumque ſpinalis medullæ circumdediſſet, ideo defunctus merito inter hydropicos referendus erat.

§ IX. Par ratio eſt hydropis in pectore, intra quod plerumque latex, absque externo tumore, occultatur, quem tamen in infante Medici hujus loci ſatis grandem D. Præſes vidit. Coſtæ enim valde diſtractæ erant, & muſculi interjecti triplo longiores evaſerant, dorſalesve, inſtar ſpongiarum, ab aqua imbibita tume facti, miſellum gibboſum reddiderant, ut ipſi ex duplici hydrope, interius utriculari nempe, atque externo anaſarca intereundum eſſet.

§ X. Si tandem alicubi, quod itidem contra noſtrum genus adferunt, tumor hydropicus in obeſo corpore non agnitus eſt, id mitiori gradui morbi, & paucitati aquæ, vel potius Medici negligentiae adſcribendum fuit, qui ἐυεξίαν a καχεξίᾳ, per utrique familiaria ſigna facile dignoſcendas, non diſtinxit.

§ XI. Tumorem *præter naturalem* diximus, ut eum diſcernamus a *naturali*; quando poſt conceptionem abdomen potisſimum, aut, ab abundante nutrimento, hujus & reliqui corporis regiones intumeſcunt, & a particulis gelatinoſis moles muſculorum & aliorum externorum mollium partium augetur, ab oleoſis autem veſiculæ adipoſæ exterius in peripheria, & intus circa viſcera multiplicantur, ut individuum obeſi appellationem accipiat.

§ XII. Subjectum aſcitæ *ut quod* cujusvis ætatis ac ſexus homines fieri queunt, in quibus ſubjectum ut quod, viſui & tactui obvium, *totum abdomen*, ſpecialius autem & focum cauſæ, intus quoddam latens viſcus conſtituit Inter quæ olim vix frequentius aliud, præter vitioſum hepar nominabatur; cum, communi conſenſu,

iſtud

istud officina sanguinis haberetur, qui ibi male elaboratus, & in liquorem, corpori alendo minus idoneum conversus, cachexiæ & tandem hydropi materiam præberet. Confirmavit hanc opinionem etiam in animis recentiorum, eorum inprimis, qui hoc, a Thoma Bartholino tumulatum viscus, ad sanguinis elaborationem resuscitarunt, defunctorum extispicium, quod sæpissime jecur, a naturali statu alienum, molle suum parenchyma in scirrhum mutasse, & lympham, ad chyli receptaculum ablegandam, in hydatides collegisse ostendit. Quale etiam D. Præsidi plus simplici vice, ex æquabili, molli, & rubello hemisphærio, in nodosum, durum & decolorem globum, *saxeamque densitatem*, ut Cælius Aurelianus loquitur, mutatum videre contigit. Verum quia neque cum Helmontio, in Tr. ignotus hydrops, § XI, & aliis doctissimis viris, plurima integri in hydropicorum cadaveribus reperti jecoris exempla recensentibus, viscus prorsus a culpa absolvere, aut *renes* ipsi plene substituere liceat, illo, media potius via incedendo, tutius videtur, cum Sylvio Lanceano, Sennerto, aliisque, in cerebro, thymo, pulmonibus, liene, renibus sedem mali quærere, ut inde modo hydrocephalus, modo hydrops pectoris, modo ascites &c excludantur, docuitque autopsia in nostra virgine manifeste, splenem cum sinistro rene materiam humori, hujusque receptaculo præbuisse, ideoque subjecti *ut quo* specialis nomen meruisse.

§ XIII. Causa tumoris *immediata* & *continens* est *serosum humidum*, quod per venas lymphaticas renis sinistri & lienis ad cor ducendum, in cursu suo impedi-

pedi-

ditum, hic ſubſtitit, & tandem in ſaccum collectum eſt. Operam perderemus, ſi, quæ de exiſtentia harum venarum ab Anatomicis motæ ſunt lites componere vellemus: hinc verbis tribus ſaltem innuimus, eas negare Warthonum, admittere F. Sylvium, & Ruyſchium modum inſuper aperire, eas in liene, per ligaturam vaſorum omnium detegendi. De renis autem vaſis variæ Autorum opiniones leguntur, inter quas Bartholinus, in Anatom. ref. p. 38, ſic loquitur; *lymphatica vaſa ad renes* (potius a renibus) *quoque lympham immediate ob viciniam deducere in hiſtoria vaſorum lymphaticorum dubitabam: mediate per lacteas vicinas concedit Moebius: lymphæ ductus omnibus adſignat Bellinus, adcuratiori manu aliquando oſtendendos.* His conſentit Pecquetus, in experimentis, & vidit Rudbeckius, lib. de vaſ. glandul. ſeroſ. Omnium clariſſime autem æneis figuris depictos exhibuit Antonius Nuckius, in adenograph. p. 58 & *ſeqq.*, ut nullum de illis reſtet dubium.

§. XIV. Ut porro occaſionem productionis ſacci, & lymphæ in eum collectionem inveniamus, conſiderare debemus ſanguificationis opus, quatenus per illud albi chyli in rubicundum liquorem converſio intelligitur, hodie non amplius hepati, aut ulli viſceri ſoli, ſed toti potius ſanguinis maſſæ, ope cordis in circulum, trans totius corporis vaſa & viſcera pulſæ, inque perpetuo digeſtionis fermenteſcentis motu conſtitutæ concedi; ut proinde cuncta organa, in ſeparatione atque diſpenſatione ſeri occupata, materiam & focum hydropi dare poſſint; ſi illa, per quaſcunque cauſas, in ſuo officio turbata, humidum, a ſanguine ſecernendum, nec

decen-

decenter inde segregant, nec secretum, quorsum duci decet, dimittunt; sed vel *intra porosam suam substantiam*, tanquam in spongiam recondunt, ut ea interdum enormem inde vastitatem acquirat; vel *ambientem suam membranam & vasorum*, excretioni inservientium, *tunicas* in vesicas, quas *hydatides* vocant, expandi sinunt. Ex quibus ruptis liquor, hactenus vitiose subsistens, nunc vero, vel ἀϑρέως in cavitatem aliquam erumpens, vel lente trans poros distensarum membranarum distractos, sudans, hic tarde, & cum mora aliquot mensium, illic autem cito, & intra paucos dies vel hebdomadas, asciten excitare aptus natus est.

§ XV. Quod si vero humorem excipiens tunica tenacior densiorque fuerit, ut nec per diæresin, nec per diapedesin evacuari queat, tunc natura, vel si mavis, anima, aliud quasi agens, per vegetativam facultatem, de receptaculo præsentis affluentisque humidi ampliando solicita, per vasa, ex viscere ipso petita, & alia nova inde producta, alimentum adducit, ut ex una exigua hydatide, vel multis, in unam coalescentibus, succedente tempore saccus, multarum librarum humoris capax, generetur. Similem noxiamque naturæ industriam observamus, quando non solum in verrucis, strumis, fungis, polypis, sarcomatibus, gangliis, molis, similibusque concretis, reliquis corporis partibus adversis, nuriendis, & ad monstrosam interdum molem provehendis, occupatur.

§ XVI. Prolixum nimis esset, talismodi errorum, in diversis locis animadversorum, historias ex Practicis colligere, cum nobis in præsentia satis sit, unum

 alte-

alterumque casum saltem citasse, unde innotescet, quæ, in duobus proximis paragraphis, de præternaturali constitutione viscerum, ad producendam materiam ascitæ, ejusque conceptaculorum, conferentium protulimus, revera in defunctis deprehensa, & per varias vias aditum ad interitum comparatum fuisse. Ab Hoechstettero describuntur, Dec. 6, obs. 6, glandulæ mesenterii, ichori bilioso innatantes, & globosam molem adeptæ, quæ exterius multis pustulis aquosis obsitæ, discissæque largiter serum effuderunt, quod in vivente in abdomen stillasse Autor putat. Platerus idem ex fungoso corpore, hepati adnato, factum fuisse suspicatur. Num 30 librarum pondus superans lien, a Fioraphanta descriptus, huc pertineat, in medio relinquimus. Quinque autem libras *pendentem*, &, *procul* dubio, in detrimentum individui, ad tantam molem auctum, ex hydropico extraxit D. Præses.

§ XVII. Quæ de hydatidibus pulmonis, cum hydrope thoracis combinatis, Piso l. c. sect. 3, c. 7, habet, rarioribus fere exemplis debent annumerari, respectu illarum scil. quæ crebrius in asciticis occurrunt. Abdominis enim, a vesiculis, aqua plenis, ut hydropem referret, expansi, meminit Aretæus, earumque Cordæum octingentas numeravisse, testatur Hoechstetter, l. c. Tulpius innumeras, novem libris aquæ & puris plenas, cornibus uteri, (tubas voluit nominare) inclusas observavit, lib. 4, obs. 45, p. 350. Platerus, ut alios taceamus, in hominibus pariter ac brutis tales vidit. Quod renes quoque, ad collectionem seri in talismodi, receptacula, efformanda, numero & magnitudine satis con-

spicua,

ſpicua, proclives ſint Zvvingerus. Ephem. Germ. Decad. 2, ann. 6, p. 544, Williſius, pathol. cerebr. c. 9. Segerus. Ephem. Dec. I, ann. 2, obſ. 23. Bonetus, Anat. pract. lib. 3, ſect. 21, obſ. 43, & alii ſcriptis teſtantur.

§ XVIII. Ut autem ſaccos, noſtro caſui analogos, ex hydatydibus atque tunicis viſcerum natos, oſtendamus præter *meningem* hydrocephalici infantis § 7 deſcriptam ex Piſonis lib. cit. p. 193, *pericardium* ab aliquot libris aquæ in immanem tumorem diſtentum, nec non ex pag. 190, renis ſiniſtri tunicam, per chronicum abſceſſum adeo amplificatam, ut 14. libras puris comprehenderet, huc referimus, illisque inprimis memorabilem hydropem peritonæi, ut a Tulpio, l. c. obſ. 44, p. 348, vocatur, utpote noſtri caſui admodum congruentem, ſuperaddimus. Conveniunt enim ſexus, cauſa & mos morbi, ejusque παρακολούθησις cum ibi, poſt menſium minus convenientem fluxum, venter quotidie magis magisque ad ingentem molem intumuerit, idque *ſine magna virium iactura*, ut ægra, per *ſeptem*, plus minus, *annos*, perinde ac ſaniſſima, non tantum quocunque ambulare, ſed etiam excelſam turrim conſcendere valuerit. Differunt tamen ratione *quantitatis aquæ*, & ſubſtantiæ, atque ortus eam continentis *ſubjecti* ſpecialis. In hac enim centum & decem aquæ libræ *intra duas peritonæi tunicas*, *craſſitiem digiti* annularis habentes, delituerunt; in noſtra virgine autem non ultra quadraginta libræ inveniebantur, ſaccique duplex membrana, poſt exſiccationem, corium ovillum vix ſuperabat, & præterea a peritonæo libera, lienique tantum & reni adnata erat, a quibus tunicas ſuas, vaſa & laticem contentum acceperat.

perat. Ut hoc loco non opus habeamus, quod Mercklino, in differt. de Hydrope saccato, placuisse legimus, eius ortum *ex ichore, interveniente evaporatione, per calorem improportionatum in vesicam sublato, deducere;* cum nimis clara non solum sanguiferorum vasorum distributio adsit, sed indicia etiam inæqualis augmenti ambarum tunicarum, eum componentium, conspiciantur: dum in exteriori aliquot vestigia crepaturæ occurrunt, quam ea ab interiori, per accumulatam lympham nimis extensa, passa fuit.

§ XIX. Quid autem ansam dederit errori lymphæ, ut deflectens de via, a natura ipsi versus cor præscripta, huc potius concesserit, vasaque & tunicas extenderit, difficile equidem videtur definitu; attamen quærenti, quænam *mediata propior causa* nostri affectus sit, satisfieri credimus, si ad communia illa humorum vitia, *quantitatis, qualitatis*, atque *motus* respicientes, hunc potissimum accusandum esse respondebimus; cum vasorum distensionem, saccique efformationem, & lymphæ collectionem hujus vitiatum motum excepisse, dudum ex superioribus liqueat, ut tantummodo, quænam causa remotior obicem ad cor recurrenti lymphæ posuerit, explicandum restet.

§ XX. Hanc externam, *compressionem* scil. *regionis affectorum viscerum* statuimus, non uno modo contingentem. Unam enim ab arcta constrictione hypochondriorum, sequiori Sexui, ne habitiores, &, Terentiana phrasi, *pugiles* videantur, nimis familiarem derivamus; quæ, sicuti in aliis toties chlorosios, obstructionis mensium, aliorumque a sanguinis motu turbato dependen-

tium

tium ægritudinum autor fuit, ita in noſtra etiam lieni atque renibus officere potuiſſe, credibile eſt; cum alibi ad uterum, ab his longe diſtantem, ſuam noxam extendere valuerit. Notavit D. Præſes duos hydropicos, unum equorum informationi deditum, alterum mercenarium: quorum ille, ne viſcera per fortem equitationem nimis quateret; hic autem, ſaxa & trabes elevans atque geſtans, ilia rumperet, (das Netz zerſprengen vocant) Zona lata infimum ventrem adeo conſtrixerat, ut, cum uterque præcavere cuperet infortunium, ſibi imprudenter aliud adſciſceret. Altera compreſſionis occaſio fuit geſtatio ponderoſorum utenſilium œconomicorum, improvide lumbari regioni impoſitorum, quam quotidie a ſequiori ſexu fieri videmus; inde autem urinas cruentas, vomitus ſanguinis, abortus, & difficiles partus plus ſimplici vice produci, pluribus exemplis probaremus, ſi aliquem Practicorum talia latere putaremus.

§ XXI. Stante hac, ex rationi & experientiæ conformi analogia eruta &, ut ſperamus, approbanda cauſa, non opus erit, ut operoſe, quod in genere aſcitem explicantes, facere tenentur, res *naturales*, ſexum, ætatem, temperamentum, corporis habitum, &c. aut *non naturales*, & contra diætam patrata delicta, perſcrutemur; horumque nocendi poteſtatem explicemus; imo nec *præternaturalium*, alvi ſegnitiei, paſſionisque iliacæ, doloris item mammarum, & vomituum, ac menſium emanſionis, in hiſtoria memoratorum, ratio habenda, aut quomodo alii per diætam, a noſtra neglectam, tanquam per gradus, cacochymiam, hinc cachexiã, & tandem tumores lethiferos ſibi conciliare ſoleant, prolixe diſquirendũ erit:

C cum ejus-

ejusmodi pathemata, earumque causæ, quamvis omnino etiam **κακῆς τῶν χυμῶν κράσεως** signa & effectus haberi mereantur, ad præsentis tamen hydropis generationem eadem non *directe* concurrisse, sed potius unum alterumque eorum inde productum atque fotum esse videantur; ideoque peculiarem ætiologiam, & suis indicationibus competentem medelam, a nobis hac vice minime expectandam, requisivissent.

§ XXII. Quod non una species hydropis sit, ex superioribus innotuit, quas Cornelius Celsus, l. c. p. 160, **τυμπανίτην**, **λευκοφλεγματίαν** vel **ὑπὸ τὴν σάρκα**, & **ἀσκίτην** vocat: Cælius Aurelianus autem, postquam Hippocratis, Dioclis, Heraclidis, & Demetrii sententias recensuerat, & ex parte refutaverat, mutato ordine, l. c p. 470, ita effert: *Melius, quantum ad species hydropis, est, alium dicere in toto corpore constitutum, tanquam in papyro vel spongia inter viarum raritatem insertum, a liquore vocari leucophlegmatiam, quem latine nomine etiam intercutem recte dicemus: alium in parte corporis, inter peritonaum & intestina, subjecto liquore solo, vel admixto vento plurimo, vocarique alterum ascitem, alterum tympanitem.* Verum sicut hæc nomina nondum totum specierum catalogum absolvunt, ita ab illis etiam, a subjectis petita distinctionis membra, non comprehenduntur; ex quibus alias innotescit, quomodo subinde ex unico male adfecto viscere, tota sanguinis massa infici, & a turbata seri secretione, modo totus externi corporis habitus, modo una saltem pars exterior aut intus unica cavitas, unumque in ea viscus, vel eorum plura inundentur; & hac ratione hydrops *universali* atqu

atque *ſingularis*, vel *totius* & *partis*, *compoſitus* item *ſimplexque* oriatur, & denique quorſum noſter referendus ſit. Cum enim ex *duobus* viſceribus acceptam proximã tumoris cauſam in *unum* ſaccum collegerit, reſpectu hujus eum *particularem & ſimplicem*; propter diſtinctos focos autẽ, *compoſitum* appellari poſſe, ex hactenus dictis patet.

§ XXIII. Præter haſce formales & eſſentiam morbi concernentes differentias, eſt quoque, cur unus *longus*, alter *brevis* dici meretur. Quamvis enim omnes hydropes inter chronicos morbos numerentur, tardius tamen nonnulla individua ab eo proſternuntur, quæ nempe non ob propriam culpam, ingluviem ſcil. aut immoderatiores animi affectus, fabri ſui infortunii fiunt, ſed a Parentibus hauſtam diſpoſitionem ita ſupprimere nequeunt, quo minus ea cum tempore ſenſibilior evadat, & in quavis ætate, a levisſima diætæ trangreſſione, aut alia occaſione, cauſa προηγουμένη excitetur, & inſtar fermenti, indies nocentior fiat.

§ XXIV. Citius autem intereunt ægri, & unius ſemeſtris ſpatio, imo non raro citius, initii, augmenti, & mortiferi ἄκρου τῆς καχεξίας terminos abſolvunt, qui poſt morbos acutos, febres malignas, largasque ſanguinis profuſiones, &c. aut tardas quartanas, *vetuſtosque morbos*, ut Celſus loquitur, ulcera ſcil. interna viſcerum, aut externa rebellia, & diu cum euphoria manantia, ſubito autem ſponte, vel per inepta medicamenta ſiccata, intumeſcunt, aut, culpa ſuæ intemperantiæ, morbum recenter accitum, per eandem deteriorem & inſanabilem reddunt, juſtumque ſuæ imprudentiæ præmium accipiunt. Quod illi feliciter declinant, qui a modo recen-

sitis ægrotandi causis alieni, non admodum graviter deliquerunt, & in tempore intestinum hostem per convenientia media expellunt, causamque præterea morbi continentem ita comparatam habent, ut corrigi atque tolli possit. Tales enim facile & cito sanantur: cum e contrario diu eandem secum gestare, & fere omnem spem reconvalescendi deponere cogantur, qui nostræ virgini simile monstrum intus alunt, quod pharmacorum virtutem eludit, & per miraculum quasi a ferro salutem recuperat.

§ XXV. Auxit pravitatem morbi in nostra, quod is non æque, ut reliquæ enumeratæ hydropis species solent, per consveta signa sese prodidit. Cum enim in aliis individuis, post causas & occasiones varias morbiferas, in uno plures, rursusque pauciores in alio, magis vel minus corruptarum coctionum, & inde natæ dyscrasiæ humorum, malique habitus notæ emergant, & hinc in ascite plerumq; pulsus inæqualis, mollis, undosus, parvus, frequens, respiratio difficilis, crurum lassitudo & tumor, color faciei pallidus, luridus, flavescens, tussis sicca, sitis, appetitus prostratus, urina pauca, rufa observentur, crescenteque abdominis & curum mole, partes reliquæ manifeste contabescant, in nostro casu nihil horum sese obtulit, ut ipse Medicus, faciem bene pictam cum vomitibus, & mammarum incremento, mensiumque fluxu emanente, conferens, ex furtivo potius amore germinantem fœcunditatem, quam morbosum aliquem statum hariolans, Junoni Lucinæ magis, quam Æsculapio litandum esse concluserit. Donec ægritudinis duratio gestationis tempus excedens, & multitudo reliquorum

rum atrocium symptomatum, ventrisque crescens ambitus, fallaces de conceptione formatas ideas deponere, & de medicatione cogitare cogeret.

§. XXVI. Quam autem nimis sero susceptam irritamque futuram esse dudum illustris Wedelius, aph. 4, aphor. Hipp. 55, S. 7, p. 352, prædixerat: *Quicunque hydrops fit ab hydatidibus hepatis* (addimus lienis, renum) *vel scirrho, & gravior est & magis lethalis.* Cum contra ea si in tempore fontem mali cognoscere licuisset, non omnis spes restitutionis abjicienda fuisset: siquidem, verbis Wedeliani Aphor. 5, aphor. 15, sect. 6, p. 168 Hippocr. *per poros in vasa resorberi aqua extravasata, in motum citari, sicque ad renes & intestina educi potest.*

§. XXVII. Actum ageremus, si jam diu defunctæ medendi methodum præscribere conaremur: cum in præsentia non amplius quæ facienda sint, sed tantum, quæ fieri potuissent, adhuc brevissime explicare, & proinde ex pharmacia in genere *purgantia*, *aperientia* & *diuretica* laudare liceat. Quamvis enim purgantia a magni nominis viris rejiciantur, plus tamen apud nos venerandi Academiæ nostræ Senioris autoritas valet; qui aph. 4, l. c. ea inter *optima* hydropem curandi remedia ponit. Tuto igitur nostræ catharctica data essent, cum respectu simul ad menses habito. Exempli loco nominabimus aloetica, rhabarbarina, cum aperientibus, cremore & crystallis tartari, tartaro vitriolato & tartarisato maritata, quibus, pro re nata, fortiora in debita dosi jungenda fuissent, mechoacanna, gialappa, helleborus niger, resina scammonii, soldanella, gratiola, ebulus: nec non aperientes simul

 &

& laxantes pilulæ de gum. Sylvii, tartarif. Schrœderi, hydragog. Bontii, extract. hydragog. cathol. Andernac. panchymagog. Crolii, &c. quibus Waldschmidius pulverem bufonum, cum gialappa mistum, singulisque diebus auctum addidisset.

§ XXIIX. Quando autem Heurnius aquam, lenioribus non cedentem, elaterio & euphorbio educendam esse putat, eorumque salutarem efficaciam Martinus Listerus etiam deprædicat, cum circumspectione magna talia usurpanda sunt, & præstat, ope leniorum, per ἐπίκρασιν corpus evacuare, quam tumultuarie cum aqua vires & vitam profundere. Ex recentioribus exemplis, novimus civem huius loci in ætatis flore, & principio hydropis versantem, per succum iridis nostratis vita spoliatum, & matronam honestissimam, a vaniloquo Empirico, dogmaticorum Medicorum præsentiam & consilia fugientem, per creberrimas purgationes & sudationes insanabilem redditam esse.

§ XXIX. Purgantibus diuretica succedere potuissent, utpote viscidum serum diluendi, porosque viscerum aperiendi facultate pollentia. Talia fuissent inprimis salia, tam pura lixiviosa, genistæ, ononidis, tartari, juniperi; quam acidula, succini volatile; salsaque, arcanum duplicat. tartarus tartarisatus, liquor terræ fol. tartari, clyssus antimon. tartareus, cum terreis, oculis chelisque cancrorum miscenda, & in aqua ononidis, petrosel. alkekengi, fœniculi, propinanda. Optimo etiam consilio clysteres, ex laxantibus & diureticis herbis, ebulo, asparago, ononide, heder. terrestr. &c. parati, injecti essent, quia per colon ad renis & lienis regiones pertingere, eas fovere, & erroneum modum lymphæ instaurare potuissent. § XXX.

§ XXX. Non levem quoque operam præstitissent diaphoretica, antimonium diaphoreticum simplex, & martiale cachect. ac Joviale, sudoriferum mgnum Fabri, mercurius diaphoretic. admista cinnabari vulgari & antimonii, atque camphora. Ex liquidis tinct. Bezoard. Wed. M. S. cruda & rectificata, ess. lignor. extract. fumariæ. C. B. scord. decocta lignorum, & alia passim nota.

§ XXXI. Ex fonte chirurgico Venæsectio equidem, a mensium obstructione indicata, locum invenisset, reliquis, inde desumendis præsidiis, scarrificatione scil. fonticulis, setaceis & vesicatotiis, parum profuturis, præferenda, cum ista fontem mali non attigissent. Ubi obiter, in Chirurgorum gratiam, monemus, ejusmodi auxilia ulcerantia, nostris in climatibus, tumentibus locis facile inflammationem, gangrænam & sphacelum inducere. Cui legere placet, ulcera in hydropicis difficilem curationem admittere, evolvat Hildan. cent. 4, obs. 73, Zech. consult. 22, p. 214, & aliorum. Quando autem Celsus, Hippocratem multis in locis præeuntem habens, lib. 3, c. 21, p. 164, crebra in ventre tumente ulcera, per ferramenta candentia excitare jubet, de tympanite potissimum intelligendus videtur; quia, p. 161, Hippocratis aphorismo 5, sect. 6, congruenter locuturus, in ægris, humore abundantibus, ulcera non facile sanescere edixerat. Annus est, cum uxori Ludimagistri in vicino pago, a balneatore crura, ad rupturam tumentia, scarrificarentur, &, vix triduo elapso, post largissimum seri effluxum, νέκρωσις superveniens flammam vitalem, aliquamdiu adhuc duraturam, extingueret;

ipso

ipso Chirurgo non diu post, ex moerore, ut ajunt, ob male cedentem medelam, fatis cedente.

§ XXXII. Cum, sine dubio, per tot annorum decursum, quicquid Pharmacia suppeditare potuit, tentatum, nullumque inde levamen impetratum fuerit, ideo in nostra ægra, viribus adhuc pollente, in ætate florente constituta, nulla febre aut macie artuum laborante, vitæque cupida, recte ad paracenthesin, heroicum istud remedium, & ab antiquissimis Medicis cum successu usurpatum, confugere, necessarium fuit.

§ XXXIII. Haud ignoramus quidem, multos cum Erasistrato eam plane rejicere, satiusque esse putare, permittere, ut ægram vi morbi mortuam esse dicatur, quam ut ars chirurgica profanetur. Hinc ex recentioribus Mangetus, in Bonet. sepulchret. lib. 3, sect. 21, p. 530, sequentibus argumentis eam impugnat, quod vesicarum, tumorem subinde excitantium, numerum, situm & connexiones, nec oculis, nec tactu, nec judicii acie satis pervestigare possibile sit, eæque semel vacuatæ, post vulneris inflicti consolidationem, denuo impleantur, sicque nova aquarum collectio metuenda sit; si vero locus punctus non coiverit, aquam abdominis cavitatem, cum periculo viscerum, inundare; vel ipsas etiam vesicas corruptiones subire, ut sic æger in magnum discrimen conjiceretur. Verum cum dubia salus certa desperatione potior, nihilque intermittendum sit, quo natura juvari potest; effatoque Hippocratis, sect. 8, aphor. 6, *quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanare* debeat, & *magnis morbis magna remedia sint adhibenda*, præterea expressis verbis

libri

libr. de affect. text. 23, § 25, post pharmaca & diætam nil juvantia ταμῶν ἀφεῖναι τοῦ ὕδατος, secando aquam educere jubeat, Celsusque, instar Coi echo, idem sonet, nec experientia adversa sit, ideo in nostra ægra, indicantibus & permittentibus indiciis munita, circa electionem hujus remedii, a Chirurgo minime erratum fuisse statuimus.

§ XXXIV. Nec locum quoque sectioni minus aptum is elegit, quem abdominis sinistra regio obtulit, a pleno sacco tumida, septem vel octo circiter digitis transversis sub umbilico, & totidem a linea candida acum immersit; successu, quem in historia descripsimus, ideo minus prospero, quia imprudenter aureum monitum Hippocratis obiter habuit, sect. 6, aphor. 27, ita loquentis: Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου, ἢ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται, quem aphorismum Celsus lib. 2, c. 8, p. 78, ita explicavit: *si aqua inter cutem, quam implevit, sive in magno utere multum puris coiit, simul id omne effudisse, æque mortiferum est, ac si quis sani corporis vulnere factus exsanguis est.*

§ XXXV. Quamvis enim, ut apud Fienum, Schenkium, & alios legere datur, nonnulli, simili periculo expositi, servati tamen sint, & D. Præses mulierem Ordrusiensem noverit, quæ, ex desperatione, cultro abdomen perforans, sine vitæ jactura, ad animi deliquium, contentam aquam emisit, ut juvenis Medicus, & senex Chirurgus, qui antea, ob nescio quas rationes, lege artis, per Paracenthesin miseram a pondere liberare noluerant, jam advocati, id tantum, agere

D coge-

cogerentur, ut vulnus occluderent, & per convenientia media ægram ab instante morte vindicarent, pristinamque postmodum sanitatem ipsi restituerent: quam nostræ, si vel maxime rite tractata fuisset, vix promittere potuissemus: cum firma sacci substantia, ob diuturnitatem morbi, nec a medicamentis, nec ab ipsa natura potuisset resolvi, erroneaque in eum exeretio lymphæ impediri. Id tamen effectu possibile fuisse credimus, ut, ablato humore premente, aliquamdiu commodius vivere valuisset, & per observatas justæ diætæ regulas, continuumque superius laudatorum medicamentorum usum, quibus etiam *balnea sicca*, multis modis paranda, interponenda fuissent, nimia humidi quantitas absumi, aut aliorsum diverti potuisset.

S. D. G.

